6ՐԴ ՏԱՐԻ Թիւ 1750 ԻԶՄԻՐ 1|14 ՄԱՅԻՍ 1915 ՈՒՐԲԱԹ

طاشينك

ارمنيجه يومى سياسى غزته

صاحب امتياز : هرائر صور يانه

"TACHINK„
JOURNAL ARMÉNIEN
QUOTIDIEN
SMYRNE

Directeur - Rédacteur en chef
H. MAMOURIAN

10 ՓԱՐԱ

ԴԱՇԻՆՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

	ՏԱՐԻ.	ՎԵՑ.	ՕՐ.
ԻԶՄԻՐ	80	40	20
ՊՕԼՍՈՒ ԵՒ ԳԱՒԱՌ	80	40	
ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ	25	13	Ֆր.

Ձհրատարակուած ձեռագիրք եւ չեն տրուիր

ՏՆՕՐԻՆ - ԽՄԲԱԳՐԱՊԵՏ
Հ. ՄԱՄՈՒՐԵԱՆ

10 ՓԱՐԱ

ՀԱՅԵԼԲԻՆ ՄԷՋ

Եթէ այս ընթացքը չարունակէ, եթէ թատերագիրները, կ'հասկնաք որ եւրոպական հզրինակներու համար է ըսածս,— այժմէն տարի եղած մրջոցները չխորհին պաշտպանելու համար թատրոնն և իրենց անհատական չահերը, քանի մը տարիէն պէտք է փակել թատրոնները, կամ թէ անոնց բեմերը չարժանկարներու փոխել...։

Աչխարհի ամէն կողմ հակատաքայլ յառաջդիմութիւն մը սկսած են ունենալ վերջերս սինեմաները, որոնք օրըստօրէ կ'կատարելագործուին, օրըստօրէ կ'ճոխացուին, այնպէս որ թատրոնի բեմի մը վրայ տարբեր տեսարաններէն աւելի ճոխ, աւելի հմայիչ, աւելի տպաւորող կ'դառնան և բեմին ներկայացուցած տեսարաններն ոչինչ կ'արժեն սինեմայի պլլիսիչ տեսարաններուն մօտ։

Այս տողերը կ'թելադրուին այս վերջին չաբաթներս Իզմիրի զանազան սինեմաներու վրայ ներկայացուած հայկական փիլմերուն առթիւ։

Պէրթինի, Բօրթէն, Պօրէլլի Իզմիրցւոյ համակրանքը պրատ արուեստագիտուհիներն եղան այլեւս, անոնց անունը ինքնին բաւ է ամբողջ Իզմիրն տպաւորելու, անոնց վրայ կուզայ նոր արուեստագիտուհի մը եւս տեսնել, Մարի Բարմր, որու յայտնութիւնը կ'պարտինք Սրնկմա Բալլասի։

Պէտք է տեսնել այդ չնորհալի, ճըկուն, սոզոսկող, պրատիչ և գեղանի արուեստագիտուհին, «Լանդա քիպլի հոմար» չարժանկարին մէջ, լուռէ պատմիր մը կազմելու համար այդ տատանդատոր արուեստագիտուհիին կարողութեան վրայ, ուր կեզծ սիրոյ, խարելու և գերելու արուեստի իր կատարելութեան գագաթնակէտը կ'բարձրացնէ, միեւնոյն ժամանակ ճշմարիտ սիրոյ, կիրքի, զոհողութեան և մոհուան առջեւ չինկրկելով և ներկայացնելով այնպիսի բնական գոյներով և զգացումներով, ուրնք հիացում և սարսուռ կ'պատճառեն հանդիսատեսներուն։

Իրաւ է որ Բարմի եթէ չկերազանցեր, գէթ կ'հաւասարի Պէրթինիի, այս վերջինն աւելի պարկեչտ, աւելի չափչփուած, աւելի խոհուն, կ'կատարէ իր դերը՝ թոյլ տալով ինքզինք կեանքի ներկայած բնական հոսանքին, իսկ Բարմի՝ կատաղի, վաւաշոտ, կրքի բարձրագոյն ատիճաններուն վրայ կ'սաւառնի, առաջինն կ'չոյէ, մէւսն կ'պրկէ, առաջինն կ'համբուրէ, երկրորդն կ'խածնէ, առաջինն կ'սիրէ, երկրորդն կ'պաշտէ, առաջինն լուռ համակերպութեամբ մը կ'մեռնի, երկրորդն՝ ժատակ վազրի մը նման ինքզինք կ'ապտոնէ. հակապատկերն զգալի է, կրնամ ըսել թէ վերջը կ'գերազանցէ նա։

Բայց խնդիրն այժմ ա՛չ Բարմիի վրայ է. ոչ Պէրթինիի, ոչ Պօրէլլիի և ոչ ալ Բօրթէնի վրայ, այլ ազգայ թատերագրին, հեղինակին, թատրոնին. որ տակաւ առ տակաւ կ'սկսի նահանջել, կ'սկսի անհրապոյր գտնել և օրըստօրէ չաղաչքի սինեմայի արուեստն, ճարտարութիւնն, այնքան աւելի չատով պիտի անհետանայ թատրոնի հրապոյրն, և պարտնալի չափով ըլլայ՝ եթէ օր մըն ալ բոլորովին գոյութիւն թատերական բեմերը, քանի որ ժողովուրդին անհամեմատ քաջալերութիւնն կ'արժանանան սինեմաները, որ կարող կ'ըլլայ վայելել աչխարհի ամենէ առաջնակարգ պլուխգործոցները, ներկայացուած նմանապէս աչխարհի առաջնակարգ արուեստագիտուհիներու կողմէ։

ՅԱ

ԱՐԴԷՆ ՆԵՂՈՒԻՑԸ ԳՈՑ Է

Յունաստանի Երրնակ Համաձայնութեան կողքին պատերազմի մասնակցելն մասին, կասկածոտ կարգ մը ձիծաղելի առաջարկներ կատարած է որոնց մերժումէն ետք, այնքան դժուար չէ գուչակել թէ Ամէնքի մէջ քիչ թէ չատ լուսթիւն կը տիրէ առաջմ։ Այս առաջարկները, ուրնմն, ցոյց կուտան թէ Յունաստանի քազաքական հարիւրներուն վրայ դեռ հեռուէն սաւառնող Վենիզելոսեան մարդասպանները բազմութիւն մը կը թափառաչրջի Վենիզելոս երբ իր դիրքէն կ'իյնար, աշխարհի վրայ ունէ մէկ տեղ կառավարական պաշտօնատարի մը բոլորովին անվտանգ եղող տարտաչխութիւններու ձեռնդող տեսաւ Ո՛վ գիտէ իր գազանի չայտարարութեանց մէջ վէնիզելոս իր պատճառները գեռ ինչեր պատմած է։ Եթէ վենիզելոս իր պաշտոնին վրայ երկար օր ևս մնար, հարիւրին հարիւր ան երրնակ Համաձայնութեան հետ հաստատ գաշնագրերնէր պիտի կընքէր Պելոպ Յունաստանի չանձնուելուն մասին, և անտարակոյս իր նպատակն էր Չոլիսը գրաւելով վերատին հաստատել բիւզանդական կայսրութիւնը։ Ահաւասիկ այժմ, կռնարիս ալ իր նախորդին դէմ մեւնոյն տեսակ դէնքը կը գործածէ։ Իր խօսքերը գործնականապէս հերքելու համար՝ երրնակ Համաձայնութեան գահլիճներուն դիմելով իր «անկարելի է !» խօսքերը կրող ազատագիրը ձեռքը առած, ամբողջ մարզկութեան ցոյց կուտայ

Կ. Պելոպ գործակալութիւնը «Մէսաժէ տ'Աթէն» թերթին հետեւեալ խօսքերը արտատպած է. «Յաղթական Յունաստանի քազաքական հարիւրներուն մէջ ոմանք կը տեսնեն Վենիզելոսի մէջ ճշմարիտ պետական մարդ մը, որ ունակ է ապահովելու Յունաստանի երրնակ Համաձայնութեան կատարած առաջարկները նոյնիսկ ամենէն տկար չափով մը վրայ իսկ չէին չեղնար։ Ասոնց փորձի օդապարիկի մը արտած կարևորութիւնն անգամ տալ պէտք եղածէն չատ ու չատ աւելի է, ինչպէս նաև կռնարիսի՝ ընտրութեանց վրայ իր դրած մեծ չայսը։ Սակայն, ընդհանուր պատերազմին ցոյց տուած կարգ մը պէտքերուն մէջ միթէ դեռ ուչադրութիւն չէ՞ դրաւած թէ քազաքականութիւնը որքան իր վարկը կորնչուցած է։ Պատմութեան ամենէն վտանգաւոր չրջաշրջութեանց մասին տարաչխուած զինեալ գաշնակցութիւններ, և սեղանի վրայ դրուած խօսքեր, նոյնիսկ հանրային կարծիքն անգամ ամօթապարտ բնեէ հեռի չեն մնացած։

Պօլիս!.... քաննիարտ դարու անցուցած փոփոխութեանց մէջ օրըստօրէ աւելի չիզ ազդեցութիւններ կատարող այս հարիւրները ամբողջ պայծառացան տարեմանաւար իսլամի երկինքով։ Անցեալը այս հարիւրներու առջեւ խոնարհեցաւ Ապագան ալ այդպէս պիտի ընէ։ Մենք կը ճանչնանք պատմութիւնը։ Աւէլ դար չէ եղած որ Պելոպ մասին Սալանօֆի չափ պաղ ու հեզնէն քազաքագէտներ նման տղայական գազափարներ արտայայտած ըլլային։

Այդ քազաքին դէմ երբ կը ծրագրուի թշնամութիւններ կատարել, նոյնիսկ այդ պարագային ամենէն զօրաւոր պետութիւններն անգամ պատկառանքով խօսիլ կ'սկսին։ Այսօր Պելոպ գանելու բռնանալ ուզող անգլիական ու Ֆրանսական կառավարութեանց նպատակները երբէք չեն հասած կռնարիսի Պելոպը չժանեալու գազափարին տատիճանին։ Անոնց նպատակն է լ'գին խեստ մեծ պարտութեան մը նեզուցները բռնելով Իռւսիոյ հետ ուղղակի հազորդակցութիւն յառաջ բերել։ Մեր թշնամիները այս յոյսերու անիրականացումը դէպքեր միշտ ցոյց կուտան տակայն։ Տարտնէլի նեղուցը որքան որ անրնդունարելի է, Պելոպ քազաքական դիրքն ալ այնքան հաստատ է։ Թէ այս կէտը մեր թշնամիներու կողմէ ինչպէս կը մեկնուի, այդ մասին երկար բացատրութիւններ տալ մենք կը կարծենք որ օսմանցիի մը համար նուազատացում մըն է։ Եւ սակայն թերևս Մ. կռնարիսի համար մեկնութեական կէտ մը ըլլայ յիշել թէ ինք սխալզնելու մէջ յիտնեղորդը, հարիւրերորդը և կամ հարիւրչխուններորդը կը կազմէ։ Պատերազմը թէև աչխարհի ազգերուն վրայ կարգ մը դժբաղդութիւններ բերաւ, սակայն, ինչպէս կարգ մը հիւանդութիւններ ամենատատիկ ատչնաղներով կը վերջանան, նմանապէս եւրոպաի հաւատարակչութեան մասին գոյութիւն ունեցող կարգ մը կէտեր այս պատերազմով վերջնականապէս լուծուած պիտի ըլլան Օսմ. պետութեան մի քանի գարէ ի վեր եղթարկուած գերծրագրութիւնները այս ճգնաժամի մէջ այլեւս պիտի վերջանան։ Որովհետեւ նիւթական հիմերու վրայ հաստատուած զինակցութիւններ ընդհանուր քազաքականութեան ընթացքին հետ միչտ կը փոխեն իրենց ձեւերը։ Գերմանն ու աւըստրական կառավարութիւնները՝ մինչեւ հաստատ գինակցութեան մը կնքումը իրենց մէջեն ունեցան կարգ մը անհամաձայնութիւններ։ Նոյնիսկ Ռուսիա այս անհամաձայնութիւններէն տարիներով չահագ իր չահուն կարգ մը օգուտներ քաղել ատիճէն։ Տարօրինակ է թէ այս վերջին գարուս ընթացքին երբ ռուսերու դէմ աւստրօ-գերման գինակցութիւնը խարտրպածութեան առարկայ գառնար, ընդհանրապէս բնական մղումով մը կը հակակշռէր նաև օսմանեան պետութեան անուն ալ 1866էն մինչեւ 1876 իշխան Ղօրչաքէի կը յաւտար այդ գինակցութիւնը իր կառավարութեան հաչուոյն օգտակար գարձնել։

Ղօրչաքէիի կարծիքին համեմատ այս երկու կառավարութեանց օժանդակութիւնը երբ կարելի ըլլար ապահովել, աբսմանեան ազգերու գլացած կարգ մը առանձնաշնորհումները պիտի կրնար անտարակոյս ձեռք ձգել։ Ռուսիոյ վերջնական նպատակն էր՝ նեղուցներու, պալքանեան ու Պելոպ խնդիրները լուծել։ Ռուս վարչապետը այս նպատակներով գերման գեսպան Շվէնինի հետ երկար խորհրդակցութիւններ ունեցաւ։ Եւ ճիշտ այդ վայրկեաններուն էր որ գերման ու աւստրիական կայսրեր սկսած էին իրենց մէջեն անկեղծ մերձեցումներ յառաջ բերել։ Շվէնինէ օր մը Ղօրչաքէիի ատկս ըսաւ.

— Եթէ ինձ հարցնելու ըլլան թէ Աւստրիոյ հետ մեր բարեկամութեան անուան խոստացուած բանը ի՛նչ է, միայն բառ մը պիտի ըսեմ, «կեանք»։ Գերմաններու ամենամեծ փափաքն եղած է պաչտպանել Աւստրիոյ անկախութիւնն։ Անոր գոյութեան մէջ Գերմանիա նիւթական չահ մը ունի։ Ըստ մեր գազափարին՝ մենք կը կարծենք թէ եւրոպական հաւասարակչռութեան մէջ ոչ թէ միայն Աւստրիոյ գոյութիւնը, այլ Թուրքիոյ գոյութիւնն ալ մեծ կարևորութիւն ունի»

Գերման գեսպանի մը Ղօրչաքէիի ըսած այս վճռական խօսքերը քազաքական հաւասարակչռութեան անփոփոխելի մէկ հաւասարակչռութեան սկզբունքն էւ Թուրք, գերման ու աւստրիական զինակցութիւնը ոչ թէ ժամանակը այլ պատմութիւնը յառաջ բերաւ։ Յարգ ասոր երկան չիպալուն պատճառ հանդիսացած էին կարգ մը դէպքեր։

Պօլիսը կարօտ է՝ ան է յարձակումէ վերծ մնալու համար՝ պատերազմէ բոլորովին անվախ ու իր մինչև վերջին սրիւնը թափելու պատրաստ ազգի մը ու յաղթական զինակցութեան մը։ Մ. կռնարիս ասկէ չի կրնար արևմուտքի պետութիւններէ ծախու առնել։ Իսկ եթէ ընելու ըլլայ ալ, պատասխան չի ստանար։ Որովհետև անոնց մէջեն իրմէ առաջ ուրիչ մը կայ որ աչք անկած է։ Այս հաչիւը անելածելի է, որովհետև արդէն նեղուցները գոց են։

(Ապագան) ՍԻՒԼԷ ՄԱՆ ՐՆՑԻ

ՈՂՋՈՅՆ ՅԱՂԹՈՂՆԵՐՈՒ

Պօլսէն մեզ հասած տեղեկութիւնք թշնամւոյն կորուստներն ու յուսահատութիւնը, ինչպէս նաև մեր կուժքերը փըքացնող կարգ մը օսմ. յաղթութեան լուրերը կը ծանուցանեն։ Այն կեանքը որ մեռած կը կարծուէր, արիւններ կը ժայթքէ չորս դին, ինչ որ փաստ մըն իր յաւերեանս ապրելուն։ Յաղթապանծ մարտիկներ, թող ձեր կուրծ օրհնեալ ըլլայ, ձեր պայքարը Աստուծոյ հաճելի ու մարդկութեան համար արդնկարեր եղաւ։ Հոն ուր կռնակիք՝ պրահի վերածուեցաւ, հոն ուր ձեր սուրերը չպչտղացին, ճշմարտութեան լոյսերը նչուլլեցին և հոն ուր ձեր թնդանօթները կը պայթէին՝ թշնամւոյն երկրին խորերը անցնող վիհեր ու անդունդներ բացուեցան։

Դո՛ւք, ով փառապանծ յաղթողներ, երբ դեպի Աստուած կը բարձրանայիք, սուրբեր ձեր առջեւ խոնարհեցան, դուք կը պաչտպանէք իրաւունքը, պատիւը, լոյսն ու կեանքը, հաւատացէք որ երբ ազատութիւն, օրհնէնքի ու արդար եւթեան դէմ մարտնչող ձեր թշնամիները դէմ կը կուիք, Աստուծոյ հովանի եղող ամպերը ձեր վրայ կը տարածուին չարունակ։

Հեզնի նման պատին վազող ձեր արիւնները, երկինքի մէջ չահեր կը կանգնեն, երանի ձեզ ով Ղազիներ որ երկինքի թագաւորութիւնը ձեզ պատրաստուած էք ըսած։ Մայրեր ու հայրեր, ձեզի չափ բարի զաւակներ ցարդ չեն ծնած, աչխարհ ձեզ նման կորովի անձեր չէ տեսած, հոս վարը այնքան բարձրացաք, որ վերիններդ ձեր առջեւ սկսան խոնարհիլ։

Ո՛վ օսմ. պիւցալուներ, երկինքն ու երկիրը իրենց չրջանը գպրեցուցած ձեզ կը գովարանին։ Այն ազգը որուն այրոյն համար նոյնիսկ պատրաստ էք ձեր չաչկն ալ տալու, կեցած է ձեր գլխուն վերև, և ձեր կրծքը կը գոնուի միչտ ձեր ճամբուն վրայ։

Ձեր ձեր ու կարաքամակ պապերու և հայրերու աղօթքները ձեզ համար վայ-

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ
ՖԱՆՏԱՍՏԻԿ ՊԱՏՄՎԱԾՔ
Կ.

ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ՀՈԳԻՆԵՐԸ

Հայրենիքի վիրավոր հոգի՛ն,
Ես ինչպե՞ս քեզ մխիթարեմ,
Ես ինչպե՞ս քեզ ազատեմ
Ցավերից, որ ծակում են սիրտս...
Ես ինչպե՞ս քեզ ազատեմ
Ցավերից, որ ծակում են սիրտս...
Ես ինչպե՞ս քեզ ազատեմ
Ցավերից, որ ծակում են սիրտս...